

LÄRARHANDLEDNING

Dalí Dalí med Francesco Vezzoli

19.9 2009–17.1 2010

Handledningen
riktar sig i första hand till
lärare på högskolan och
gymnasiet

Salvador Dalí, 1953, gelatinsilverfotografi, 20.1X30 cm, Harry Dittmer, Moderna Museet

MODERNA MUSEET

INTRODUKTION TILL UTSTÄLLNINGEN

Den spanske konstnären Salvador Dalí (1904–1989) räknas till en av 1900-talets mest uppskattade konstnärer. Han blev mycket berömd under sin livstid och personifierade konstnären som kändis. På så vis är han en föregångare till ett flertal av dagens konstnärer med ett nära förhållande till mediebranschen.

I utställningen *Dalí Dalí med Francesco Vezzoli* presenteras både Salvador Dalís klassiska surrealism och hans populärkulturella produktion från 1930-talets slut och framåt. Utställningen består av två delar. I den första presenteras ett tjugotal konstverk av Dalí med fokus på hans produktion från 1930-talet. Från detta rum leder tre dörrar – varav en är låst – till den andra delen där ljuset riktas mot konstnärens inbrytningar i masskulturen. Här visas smycken, kläder, filmer och fotografier som breddar bilden av Dalí och konstens möjligheter. Den låsta dörren i utställningen blir en metafor för det oåtkomliga.

En av Dalís förebilder var renässanskonstnären Leonardo da Vinci. I sin halvt fiktiva självbiografi från 1942 skrev Dalí:

”När jag var sex år ville jag bli kock. När jag var sju ville jag bli Napoleon. Och min ärelystnad har sedan dess hela tiden vuxit”.

Den italienska konstnären Francesco Vezzoli (född 1971) har bjudits in att delta i utställningen. Dalí och Vezzoli leker båda med begrepp som personlighet, pengar och kändisskap. I och med Vezzolis medverkan finns en direkt koppling till dagens konstliv.

”För mig existerar ingenting angelägnare än att bli Dalí, det vill säga centrum för den högsta laddning av intelligens, sensualitet och kraft som existerar.”

Salvador Dalí, *Comment on devient Dalí (The Unspeakable Confessions of Salvador Dalí)*, 1973

TRIVSELREGLER

ANSVAR FÖR GRUPPEN

Läraren ansvarar för klassen under besöket i museet. Vi rekommenderar att elevgrupper t.o.m. högstadiet går tillsammans med lärare.

SKOLMATERIAL

Använd gärna Moderna Museets skolmaterial "Moderna Museet på egen hand" eller fråga museivårdarna om vägledning. Det finns skrivplattor att låna. Använd endast blyertspennor i utställningssalarna om eleverna behöver teckna eller anteckna.

VAR FÖRSIKTIG I SALARNA

Eftersom det är lätt att stöta till konstverk i salarna ska ryggsäckar, större väskor, paraplyer etc. lämnas i garderoben eller i förvaringsboxarna. Man får inte dricka eller äta i salarna eller i korridorerna utanför. Rör er lugnt i salarna. Visa hänsyn till pågående visningar. Grupper under ledning av Moderna Museets personal har företräde i utställningssalarna. Använd gärna de hopfällbara svarta pallarna som finns i museet men bär dem försiktigt så konsten omkring inte skadas. Kom ihåg att sätta tillbaka pallen på ställningen.

VARFÖR FÅR MAN INTE RÖRA KONSTEN?

Det är inte tillåtet att röra vid konstverken. Museets uppdrag är att bevara konstverken för kommande generationer av museibesökare. Att försiktigt ta på något verk innebär stora skador genom att saltet och fett på fingrarna alltid orsakar märken på alla material.

VAR KAN VI ÄTA MATSÄCK?

Matsäcksplats finns vid entrén på sjösidan (plan 1). Kom ihåg att lämna platsen i gott skick. Ingen förtäring tillåts i salarna.

FOTOGRAFERING FÖRBJUDEN

Det är inte tillåtet att fotografera och filma i utställningssalarna av upphovsrättsliga skäl. Blixtar är inte bra ur bevarandesynpunkt.

MUSEIVÄRDAR

Under ert besök på Moderna Museet kommer ni att träffa museivårdare i informationsdisken eller i utställningarna. Vänd er gärna till dem om ni har frågor om konstverk, utställningar, program eller vill ge tips och synpunkter.

VAD HÄNDER UNDER UTSTÄLLNINGEN?

PLANERA DITT BESÖK

Besöker du museet på egen hand med din klass – vänligen anmäl er vid kassadisken. Där kan du även få information om vår skolverksamhet.

SKOLPROGRAM

Du kan boka visningar, ex. en visning av utställningen på spanska, visning och verkstad, workshops mm. För detaljerad information kring vår skolverksamhet se modernamuseet.se

BOKADE VISNINGAR

Vill du att en konstpedagog från Moderna Museet visar utställningen?

Kontakta bokningen via:

Tel 08-5195 5264 (tel. tid tis–fre 10–12)

Fax 08-5195 5201. E-post publik@modernamuseet.se

Kostnad: 825 kr, max 30 elever.

När du kontaktar oss via fax eller mail, vänligen invänta en bekräftelse från Moderna Museet att vi tagit emot din förfrågan. Vid kontakt ange

- Namn, e-post, telefon och bekräftelse- /fakturaadress
- Deltagarnas antal och ålder/årskurs
- Datum och tid för besök (gärna några alternativ)
- Utställning eller temavisning

Bokningen är bindande. Avbeställning/ändring måste göras senast 10 dagar innan bokad besök.

LÄRARKVÄLL 22.9 KL 17.30

Utställningen och den pedagogiska verksamheten presenteras. Kostnadsfritt.

Begränsat antal platser. Obligatorisk föranmälan se modernamuseet.se

FILMPROGRAM OCH SEMINARIUM

Till utställningen produceras ett omfattande filmprogram söndagar kl 14 i Biografen.

Internationellt seminarium 21–22.11. För program se modernamuseet.se

KATALOG

Till *Dalí Dalí med Francesco Vezzoli* produceras en rikt illustrerad katalog. Den kommer under utställningen att finnas till försäljning i Butiken på Moderna Museet för 280 kr (efter utställningen 420 kr). Som lärare har du 20% rabatt. Visa dokumentation att du är fulltidslärare. Butiken kan fakturera din skola.

ÖPPETTIDER

Tisdag och onsdag 10–20, torsdag–söndag 10–18. Måndagar stängt.

FRI ENTRÉ

upp till 19 år och för lärare som följer med sin klass.

HITTA TILL MUSEET

Museet ligger på Skeppsholmen, Stockholm.

Buss 65 från T-centralen. T-bana: Kungsträdgården. Djurgårdsfärjan.

NÅGRA VIKTIGA BEGREPP OCH SYMBOLER I SALVADOR DALÍ'S BILDVÄRLD

Surrealism Surrealism är en riktning inom konst, litteratur och filosofi. Den grundades i Frankrike på 1920-talet av författaren André Breton. Liksom dadaismen tog den avstamp i känslan av den västerländska kulturens bankrutt i och med det första världskriget. Konstnärerna vände sig till det irrationella och slumpmässiga då man upplevde att förnuftet inte längre var tillförlitligt. Sigmund Freuds teorier om det undermedvetna, och i synnerhet hans bok *Drömtydning* från år 1900, blev vägledande för det surrealistiska arbetssättet.

Den surrealistiske konstnären strävade bort från logiken och gjorde märkliga kombinationer av ting i sina kompositioner, som till exempel mötet mellan ett paraply och en symaskin på ett operationsbord.

"Jag försöker skapa fantastiska ting, magiska ting, drömlika ting. Världen behöver mer fantasi. Vår civilisation är alltför mekanisk. Vi kan göra det fantastiska verkligt, och då blir det verkligare än det som faktiskt existerar."

(Salvador Dalí i *Times-Dispatch*, 1940)

Den paranoisk-kritiska metoden Salvador Dalí formulerade något som han kallade för den paranoisk-kritiska metoden, som han använde sig av i sitt eget konstnärliga skapande och som analysmetod för konst och omvärld. Metoden handlade om att försätta sig i ett tillstånd i vilket drömmarnas undermedvetna värld kunde framträda i samklang med den vakna världen runt omkring. Tingen, människorna och händelserna har inga entydiga betydelser och tid och rum kan smälta ihop och genomgå förvandlingar. Den paranoisk-kritiska metoden är ett slags systematisk feltolkning av verkligheten. Sigmund Freuds forskning om drömtydning inspirerade Dalí att förändra sin uppfattning av verkligheten. I Dalí's metod fanns ingen censur av det omedvetnas bilder.

Klockor Från tidigt 1930-tal målade Dalí ofta smältande, mjuka klockor. Inspirationen kom från en mogen camembertost, "som rann iväg och fick eget liv". Vid denna tid var Dalí strängt upptagen av kontrasten mellan hårt och mjukt. Det mjuka representerade det förgängliga, huvudsakligen det som var skapat av människor. Det hårda, som landskapet och klipporna, var beständigt. Dalí's mjuka klockor har av honom själv betecknats som symbol för relativitetsteorins fyrdimensionella sammansmältning av rum och tid. Teorin hade påvisat att varje föremål äger en "egentid", som beror av dess rörelse och energitillstånd och inte av den klockmässigt mätbara tiden.

Vit afrodisisk telefon, 1936, blandteknik, 20X30X15 cm
© Salvador Dalí, Gala-Salvador Dalí Foundation/BUS 2009

Kryckor Kryckor används i Dalí's bildvärld som stöttor till exempelvis klockor eller förvridda kroppsdelar. I sin självbiografi skriver Dalí: "Dess utseende slog mig med ens som någonting ytterligt ödesdigert och oerhört suggestivt. Jag lade genast beslag på kryckan, och jag kände att jag aldrig mera i mitt liv skulle kunna skiljas från den, så stark var den fetichistiska fanatism som jag från första början kände mig besatt av utan att kunna förklara det. Den härliga kryckan! Den var redan för mig de ting som representerade höjdpunkten av auktoritet och solennitet."

Humrar Skaldjur, och särskilt humrar, dyker upp i flera av Dalí's arbeten, bland annat den legendariska hummertelefonen och i en klänning signerad modeskaparen Elsa Schiaparelli. "Det råkar vara så att jag med spenat, liksom allting som mer eller mindre direkt hör till matens område, förbinder väsentliga värden av moraliskt eller estetiskt slag. [...] Spenatens direkta motsats är pansaret. Det är orsaken till att jag tycker så mycket om att äta djur med pansar, och i synnerhet de små arterna, det vill säga alla skaldjur."

KORT OM NÅGRA AV SALVADOR DALÍ'S KONSTVERK

Agnostisk symbol

Olja på duk, 1932

Agnostisk symbol, 1932, olja på duk, 54×65.2 cm
© Salvador Dalí, Gala-Salvador Dalí Foundation/BUS 2009

I målningen *Agnostisk symbol* från 1932 har Dalí målat en förvriden sked, utdragen likt tuggummi, som spränger fram ur en spricka i en vägg i bildens övre högra hörn. Väggen ser nästan ut som en målning i målningen och är en av få detaljer som blicken kan dröja vid i den för övrigt väldigt sparsmakade kompositionen.

Skedar förekommer i flera av Dalí's målningar från 1932 och har tolkats som en symbol för kvinnan. Här har Dalí målat en guldlocka i miniatyr som vilar i skeden. Klockor av det slaget återkommer också i en rad verk. Inte sällan är de deformerade. De är som markeringar för att tiden är ur led, liksom skedens märkliga form antyder att även den rumsliga dimensionen är ställd på ända.

Känslan av att Dalí ifrågasätter värdet av tidens och rummets dimensioner förstärks av målningens titel, *Agnostisk symbol*. Agnosticism är en filosofisk riktning som hävdar att kunskap om tillvarons yttersta grunder är omöjlig. Surrealistgruppen mistrodde all organiserad religion och Dalí delade

vid denna tid surrealisternas skepsis, även om han längre fram kom att hänge sig åt en personligt utformad katolicism. Men en agnostikers tvivel behöver inte inskränka sig till religion. Skeden och klockan i målningen symboliserar kanske att ingenting alls i tillvaron med säkerhet går att definiera.

Wilhelm Tells gåta

Olja på duk, 1933

Wilhelm Tells gåta, 1933, olja på duk, 201.5 x 346.5 cm, Moderna Museet
© Salvador Dalí, Gala-Salvador Dalí Foundation/BUS 2009

Salvador Dalí framför målningen på Moderna Museet, 1973. Fotograf okänd.

Wilhelm Tells gåta är en för Dalí ovanligt stor målning. Wilhelm Tell är en politisk gestalt från en sägen – en frihetshjälte som inte lydde makten. Som straff tvingades han skjuta bort ett äpple från sin sons huvud – med andra ord utsätta sin son för livsfara. I målningen ser vi en man, vars ansiktsdrag liknar kommunistledaren Lenins, med en väldig skinka. Den långa skinkan hålls uppe av en krycka.

I en intervju i Sveriges Television 1967 säger Dalí själv om målningen *Wilhelm Tells gåta*: "... jag måste erkänna att, fastän det är länge sedan den målades, denna tavla ännu idag är en gåta för mig, trots alla förklaringar jag givit er, och det är det bästa man kan säga om ett konstverk, eftersom alla stora konstverk alltid förblir gåtor..."

I samma intervju berättar han: "Det är kanske den tavla som beskriver ett av de farligaste ögonblicken i mitt liv, ja den heter Wilhelm Tells gåta. Wilhelm Tell, det är min far. Det lilla barnet han bär i sina armar... I stället för att bära ett äpple på huvudet bär han en rå kotlett, vilket innebär att Wilhelm

har djuriska avsikter. Han vill äta upp mig. Åskådarna måste också lägga märke till, vid sidan av Wilhelm Tells fot, en liten nöt, som en vagg, som innehåller ett helt litet barn som är bilden av min hustru Gala och som hela tiden är hotad av denna fot, eftersom foten om den bara rör sig en aning, kan krossa vaggan och barnet och då kan han också krossa min hustru. Sigmund Freud har definierat hjältar på följande sätt: hjälten är den som gör uppror mot den faderliga överhögheten och som slutligen besegrar den."

Dalí avslutar intervjun:

"Jag hoppas, att allt är mycket klart, men om det är alltför klart kan ni ringa mig och jag skall försöka fördunkla det."

(Intervju med Salvador Dalí 1967 i Sveriges Television av Kristian Romare, med anledning av museets inköp av målningen.)

Arkitektonisk Angelus efter Millet

Olja på duk, c. 1933

Arkitektonisk Angelus efter Millet, ca 1933, olja på duk, 73x61 cm
© Salvador Dalí, Gala-Salvador Dalí Foundation/BUS 2009

Jean-François Millet (1814–1875). L'Angélus, 1857–1859, olja på duk, Musée d'Orsay.

När Dalí var barn såg han en reproduktion av den franske konstnären Jean-Francois Millets målning *Angelus* från 1857–59. Den föreställer ett bondpar som har tagit en paus i sitt hårda arbete för att försjunka i en stunds hängiven bön. Målningen skildrar en personlig gudstro, långt ifrån kyrkans pompa och ståt. Minnet av detta verk dök upp hos Dalí år 1932, och minnesbilden blev startskottet till en rad konstverk och en bok som kretsade kring *Angelus*-målningen.

I Dalís tappningar har den ödmjuka och andliga stämningen i Millets verk fått ge vika för erotiska undertoner, sprungna ur det paranoisk-kritiska förhållningssättet. Fossiler, klipporna vid Cap Creus, en porslinservis i ett skyltfönster, bönsyrshonans vana att äta upp sin partner under parningsakten – allt detta och mycket mer finns med som ingredienser i Dalís olika tolkningar av verket. Det enkla bondparet har i *The Arkitektonisk Angelus efter Millet* från 1933 förvandlats till två kolossala vita stenstoder. Om man jämför med Millets *Angelus* så borde den högra, mindre stenen representera kvinnan. Men den långa,

falliska formen som tränger in i den vänstra stenen antyder motsatsen.

En bönliknande form vilar på en av stenarna, likt kotletten som kröner det lilla barnets huvud i *Wilhelm Tells gåta*. Det är rimligt att anta att stenparet representerar Dalí och Gala, liksom det är troligt att de två små mänskliga gestalterna på marken är far och son Dalí. De befinner sig i kolossernas skugga och bevittnar det uråldriga drama mellan man och kvinna som utspelar sig framför deras ögon.

Narcissus metamorfos

Olja på duk, 1937

Narcissus metamorfos, olja på duk, 51.1 x 78.1 cm
© Salvador Dalí, Gala-Salvador Dalí Foundation/BUS 2009

Caravaggio (1571–1610). Narcissus, olja på duk, c. 1597–99. Galleria Nazionale d'Arte Antica

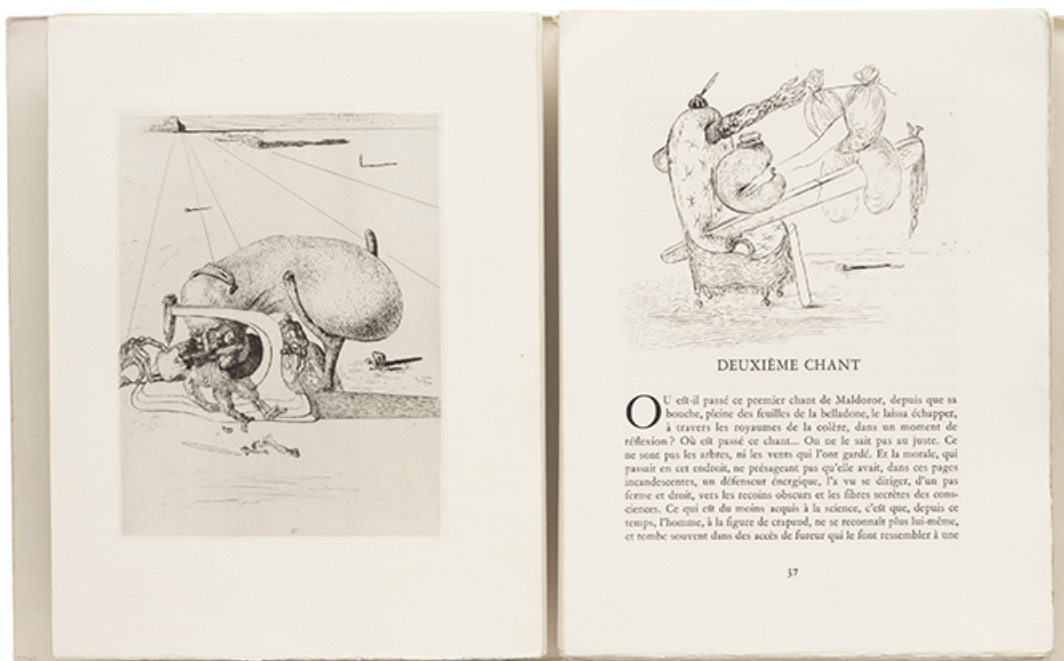
Narcissus metamorfos från 1937 griper sig an ett tema som är välrepresenterat i konstens historia och som har sin grund i myten om Narcissus. Den antika skalden Ovidius skriver i sina *Metamorfoser* om Narcissus öde. Det berättas där att Narcissus var så vacker att både kvinnor och män som såg honom blev handlöst förälskade. Vid ett tillfälle blev han lurad att böja sig ner över en källa för att dricka. Han förälskade sig då i sin egen spegelbild som han betraktade i vattenytan och inte kunde slita sig ifrån. Han dog på platsen, och där spirade sedan den blomma som fått hans namn – narcissen.

Dalí publicerade ett poem med samma titel som målningen, som var avsett att läsas vid betraktandet av verket, som ett slags avsiktsförklaring. Här får den paranoisk-kritiska metoden fullt genomslag. I texten rekommenderar Dalí att målningen betraktas med lätt avslappnade ögon, eftersom Narcissus då gradvis försvinner. En annan bild framträder, nämligen Narcissus förvandling till en hand som håller i ett ägg ur vilket en blomma framträder. I Dalís version slutar inte berättelsen lika tragiskt som

hos Ovidius, eftersom Dalís hustru Gala, kärleken personifierad, dyker upp och räddar Narcissus från hans dystra öde.

I *Narcissus metamorfos* lyfter Dalí fram den organiska kretsgången av död, upplösning och återfödelse. Det finns stora likheter mellan Dalís målning och Caravaggios *Narcissus* från c. 1597–99, både när det gäller komposition och färger. Caravaggio hör tillsammans med bland andra Leonardo da Vinci till de konstnärer som Dalí beundrade allra mest.

Maldorors sånger

Illustrationer till *Maldorors sånger*, 1934, etsningar
© Fundació Gala-Salvador Dalí, Figueres

Maldorors sånger (Les Chants de Maldoror) är ett poetiskt prosaverk skrivet av Comte de Lautréamont som gavs ut första gången 1869. Han har beskrivits som en av de viktigaste förbindelselänkarna mellan 1800-talets romantik och modernismen. Det var han som skrev den rad som kom att bli ledord för den surrealistiska gruppen, nämligen att surrealismen skulle skildra ”det oförmodade mötet mellan ett paraply och en symaskin på ett operationsbord”.

En nyutgåva av *Maldorors sånger* trycktes 1934, då tillsammans med 42 etsningar av Salvador Dalí. Texten är mörk, omstörtande och våldsam och tilltalade Dalí på många plan.

Dalí gjorde en rad grafiska verk under sin karriär. Många trycktes under 1930-talet i böcker av surrealistiska författare som André Breton, Paul Eluard och Tristan Tzara. Illustrationerna till *Maldorors sånger* innehåller många av de bild-element som Dalí arbetat med under de föregående åren: möbler, pianon, skelettdelar, dödskallar, kryckor, gafflar, skedar och mjuka klockor. Illustrationerna är inte berättande. I stället för att utgå från scenerna i texten använde sig Dalí av sina egna hallucinationer och fantasier i sitt bildskapande. Det stundtals våldsamma bildspråket samspelar ändå med textens speciella tematik och ton. I utställningen visas samtliga 42 etsningar i en andra utgåva från 1973.

Mode och reklam

Elsa Schiaparelli med Salvador Dalí, klänning, 1937, silkesorganza
© Salvador Dalí, Gala-Salvador Dalí Foundation/BUS 2009

Kläder och mode var för surrealisterna, liksom för dadaisterna före dem, laddat med sexuell symbolik och fetischistiska kvaliteter. Det var framför allt accessoarerna – hattar, handskar, skor och smycken – som surrealisterna ägnade intresse. Salvador Dalí skapade även kläder. Tillsammans med den kända modedesignern Elsa Schiaparelli formgav Dalí surrealistiska klänningar. En sådan är den hummerklänning i silkesorganza som Schiaparelli presenterade under våren 1937. Dalí, som var mycket förtjust i allehanda skaldjur, använde hummern i en rad skapelser från och med 1934. När det gällde Schiaparellis klänning hävdade Dalí att den borde bäras tillsammans med en rejäl klick majonnäs.

Dalí samarbetade också med Coco Chanel, med modetidskriften Vogue och han designade en reklamkampanj för Bryans Hosiery. I en reklamfilm för Lanvins choklad syns Dalí ta en rejäl tugga av chokladen och bli så till sig att hans karakteristiska mustascher börjar vibrera. ”Je suis fou du chocolat Lanvin” (Jag är galen i Lanvins choklad), utropar Dalí med vilt uppspärade ögon.

Juveler

Rubinläppar, 1949. Brosch i 18 kt gult guld, rubiner och pärlor, 3.2×4.8×1.5 cm
© Salvador Dalí, Gala-Salvador Dalí Foundation/BUS 2009

”Mina smycken är en protest mot fixeringen vid kostnader för juvelernas själva råmaterial. Mitt mål är att visa juvelerarkonstens i dessa sanna perspektiv – där utformningen och hantverk bör värderas högre än själva ädelstenarna, som under renässansen.”

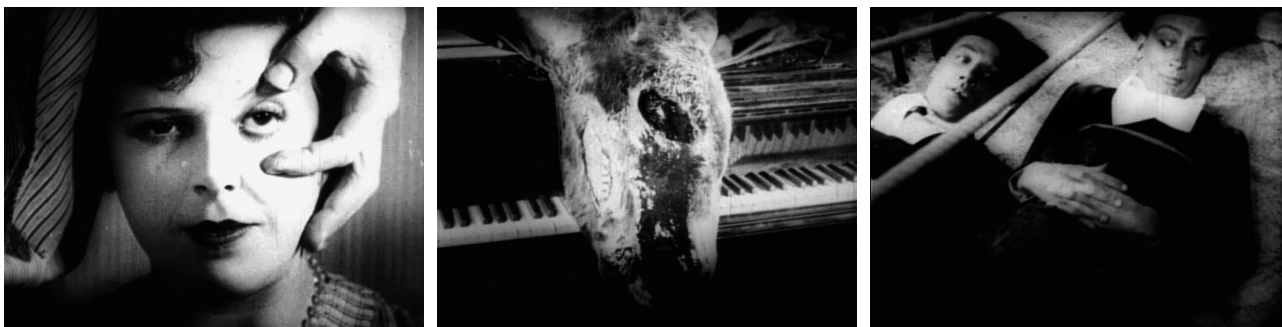
(Salvador Dalí, *Commitments on Jewels*, 1959.)

1941 träffade Dalí den italienske juveleraren Fulco di Verdura och inledde ett samarbete med honom. Tillsammans arbetade de fram en rad smyckeskisser och några färdiga smycken. De använde sig av historiska tekniker, som till exempel miniatyrmåleri på elfenben eller guld omgivet av halvädelstenar. Nästan alla deras smycken berör religiösa eller klassiska teman.

1949 skrev Dalí kontrakt med Carlos B. Alemany, en argentinsk juvelerare. Tillsammans med Alemany skapade Dalí en rad fantastiska smycken. Ofta utgick Dalí från motiv ur sina målningar som grund för smyckena. Juvelerna utgör ett slags miniatyrvärldar, precis som hans målningar.

Dalís juveler blev väldigt inflytelserika, både för unga formgivare som letade efter nya sätt att översätta idéer till objekt, och för etablerade designers som förstod att utnyttja surrealismens dragningskraft för kommersiella syften.

Film

Luis Buñuel och Salvador Dalí. *Den andalusiska hunden*, 1926, Moderna Museet
© Fundació Gala-Salvador Dalí, Figueres

Tillsammans med Luis Buñuel skapade Dalí de två surrealistiska filmerna *Den andalusiska hunden* (1929) och *Guldåldern* (1930). Filmerna väckte stor uppmärksamhet när de visades i Paris. I *Den andalusiska hunden* finns en mycket berömd scen där ett rakblad skär igenom ett öga. Under arbetet med *Guldåldern* var Dalí huvudsakligen med på idéstadiet och han blev aldrig riktigt nöjd med det slutresultat som Buñuel åstadkom.

Gala och Dalí besökte Hollywood för första gången 1937. Där träffade Dalí den amerikanske komikern Harpo Marx, som han blev god vän med. 1945 fick Dalí i uppdrag av Alfred Hitchcock att illustrera drömscenerna till filmen *Trollbunden*, med Ingrid Bergman och Gregory Peck i huvudrollerna. Hitchcock anställde Dalí för att få annorlunda drömscener till sin film. De skulle inte, som brukligt var, vara suddiga och oskarpa, utan istället ljusa och med klara konturer. Dalís drömsekvens finns med i den färdiga filmen, även om hans ursprungsidéer inte helt gick att genomföra.

1946 arbetade Dalí tillsammans med Walt Disney med filmprojektet *Destino*. Tanken var att skådespelare och rekvisita skulle kombineras med tecknade figurer. Tre månader efter att arbetet med filmen hade påbörjats lät Disney avbryta det eftersom utsikterna till kommersiell framgång bedömdes vara små. Det enda som blev ett konkret resultat av samarbetet var en drygt 15 sekunder lång filmsekvens. Detta fragment och alla skisser och idéer till filmen återupptäcktes långt senare av Disneys släkting, som beslöt sig för att fullfölja projektet 2003. Resultatet blev en 7 minuters animerad kortfilm. *Destino* har premiär i Sverige på Moderna Museet!

I utställningen finns ett filmprogram där både hela filmer och smakprov ur Dalís omväxlande filmproduktion visas. Dessutom presenteras och visas filmer i Moderna Museets Biograf under 5 söndagar. Se modernamuseet.se.

FRANCESCO VEZZOLI

Introduktion

Greed, den nya parfymen från Francesco Vezzoli, 2009, video c. 1 min

I den italienske konstnären Francesco Vezzolis (född 1971) verk är influenser från Salvador Dalí påtagliga, både när det gäller det surrealistiska bildspråket och den hämningslösa exploateringen av det egna jaget. I utställningen presenteras omkring 30 av Vezzolis verk. De visas i en salongshängning på en sammetsröd teaterridå och som videoverk. Han undersöker konstnärens roll i dagens kändisfixerade samhälle och förhållandet till massmedia och makt.

Francesco Vezzoli har gjort en filmtrailer för en film som inte finns, en valkampanj för kandidater som var helt och hållet påhittade, och han har skapat en premiär för en pjäs som aldrig skulle spelas. Ett av hans senaste projekt är en reklamkampanj för parfymen *Greed* – en parfym som inte existerar. Vezzoli arbetar ofta med kända skådespelerskor, som Milla Jovovic, Natalie Portman och Cate Blanchett. Han använder sig av celebriteter som en målare använder färg på en palett. Hans verk är överdådiga, kitchiga, sexuellt explicita. De utmanar rådande uppfattningar om politik, makt och kön.

Salvador Dalí var en universalkonstnär som undersökte och kartlade förutsättningarna för verklighets-spektaklet i lika hög grad som han använde sig av dem för att överskrida konståbegreppet. Francesco Vezzoli drar slutsatser av effekterna som detta lett till. När han skapar en parfym utan doft, parodierar han vårt samhällsklimat där meddelandet om händelsen blivit viktigare än händelsen som sådan.

SALVADOR DALÍ'S BIOGRAFI

1904

Salvador Dalí föds 11 maj i Figueres i Spanska Katalonien.

1922

Börjar på konstakademin i Madrid (Real Academia de Bellas Artes de San Fernando).

På studenthemmet lär han känna Luis Buñuel och Federico García Lorca.

1925

21 år gammal har han sin första separatutställning på Galeries Dalmau i Barcelona.

1926

Medverkar i ett flertal utställningar i Madrid och Barcelona. Reser till Paris där han introduceras för Pablo Picasso. Avstängs från konstakademin efter att ha kallat sina examinatorer i konstteori inkompetenta.

1928

Ställer för första gången ut i USA då han deltar i *The Twenty-Seventh International Exhibition of Paintings* i Pittsburgh.

1929

Skriver tillsammans med Luis Buñuel manuset till filmen *Den andalusiska hunden* (*Un chien andalou*). Reser till Paris. Introduceras till surrealistgruppen och dess grundare, författaren André Breton. Träffar Gala, som kom att bli hans stora kärlek. Hon är vid denna tidpunkt gift med den franske poeten och surrealisterna Paul Eluard. Fadern ogillar Dalís förhållande med den gifta Gala.

1934

Gifter sig borgerligt med Gala. Deltar i *Exposition du Cinquantenaire* i Paris, en utställning som de andra surrealisterna bojkottar. Dalís deltagande tillsammans med hans skildring av Lenin i den utställda målningen *Wilhelm Tells gåta* leder till att han är nära att uteslutas ur surrealistgruppen. Reser till USA för första gången.

Salvador Dalí, foto Anna Riwkin, u.å. gelatinsilverfotografi, 10x7.6 cm, Moderna Museet

1936

Spanska inbördeskriget inleds.

1937

Träffar bröderna Marx i Hollywood. Samarbetar med modeskaparen Elsa Schiaparelli vilket bland annat resulterar i *Lobsterdress*.

1939

Metropolitan Opera House i New York visar baletten *Bacchanale* med libretto, kostymer och scenografi av Dalí. Dalí har nu helt uteslutits ur surrealistgruppen.

1940

Dalí och Gala reser till USA där de stannar till 1948. Breton, som också är i New York, döper Dalí till "Avida Dollars" [ung. sugen på pengar], ett anagram på hans namn.

1941

Designar juveler i samarbete med juveleraren hertig Fulco di Verdura. Arrangerar en maskeradbal till förmån för europeiska konstnärer på flykt på ett lyxhotell i Kalifornien. Mer än 1000 personer, däribland kändisar som Bob Hope, Gloria Vanderbilt och Ginger Rogers deltar.

1945

Reser till Hollywood anlitad av Alfred Hitchcock för att skapa drömscenerna i filmen *Spellbound* (*Trollbunden*). Det första numret av tidningen *Dalí News*, utgiven av Dalí, sprids. Han har själv skrivit artiklar, notiser och annonser – allt handlar om honom själv.

1946

Kontaktas av Walt Disney med ett erbjudande att medverka i produktionen av den tecknade filmen *Destino*. Filmen blir klar först 2003.

1949

Audiens hos påven Pius XII i Vatikanen. Dalí hoppas på kyrkans tillstånd att få gifta sig med Gala. Från och med detta år tillbringar Dalí hösten och vintern i New York.

1952

Dalí turnéerar i USA med föreläsningen: ”Nuclear Mysticism”. Detta är hans nya teori som binder samman religion, vetenskap och matematik.

1958

Dalí och Gala gifter sig igen, denna gång kyrkligt.

1959

Berättar i en intervju i *The Herald Tribune Magazine* att: ”Egenskap av renässansmänniska känner jag mig som konstnär inte avskärmad från massorna. Jag är beredd att teckna vad som helst som folk ber mig teckna.”

Under 1960- och 70-talet designar Dalí vykort och ett nytt slags fordon, formger en affisch till Eurovision Song Contest och det spanska godisföretaget Chupa Chups logotyp. Designar också schackpjäser för American Chess Foundation, ger ut ett antal böcker, filmas av Andy Warhol, illustrerar Mao Tse-Tungs skrifter och formger en askkopp för flygbolaget Air India. Skapar hologram i samarbete med Dennis Gabor, Nobelpristagare i fysik, skriver operapoem och har en rad utställningar i USA och Europa.

1969

Köper ett slott i Púbol i närheten av Cadaqués och inreder det till Gala.

1974

The Dalí Theatre-Museum, som Dalí själv skapat, invigs i hans hemstad Figueres.

1982

The Salvador Dalí Museum invigs i Saint Petersburg, Florida. Gala avlider den 10 juni i Port Lligat. Kung Juan Carlos I utser Dalí till Markis av Púbol.

1989

Dalí dör i Figueres den 23 januari. Han begravs två dagar senare under kupolen i Teatro Museo Dalí.

HÖGSTADIUM

Diskussionsfrågorna kan användas som underlag för samtal i utställningen eller i klassrummet efter besöket. Dela in eleverna i mindre grupper. Under rubriken Uppgifter hittar du förslag på olika frågeställningar från utställningen som kan bearbetas vidare i några olika skolämnen. Eleverna kan arbeta individuellt eller i grupp.

"Uniformen har avgörande betydelse för att kunna erövra. De tillfällen i mitt liv då jag nedlätit mig att bära civila kläder är ytterst få. Jag går alltid klädd i Dalí's uniform."

(Salvador Dalí, *Diary of a Genius*, 1964)

→ DISKUSSIONSFRÅGOR

→ 1

För Salvador Dalí var den bild som han förmedlade av sig själv till omvärlden – hans image – väldigt viktig. Diskutera vad image har för betydelse för dig och dina klasskamrater. Vad skulle hända om alla struntade i sin image?

→ 2

Vad betyder ordet narcissism? Slå upp i en ordbok eller sök på nätet! Hur kan det begreppet höra ihop med Salvador Dalí?

→ 3

En av de fotografer som kände Dalí, Marc Lacroix, har berättat att Dalí under 1970-talet började "spela Dalí" framför kameran. Har du upplevt något liknande själv, att du inför kameran försöker "se ut som dig själv"? Hur känns det? Kan man bli mer eller mindre lik sig själv framför en kamera, som ju på sätt och vis är objektivt avbildande?

→ FÖRSLAG PÅ UPPGIFTER

Svenska

Låt eleverna skriva en blogg om sig själva så som de skulle vilja berätta sin historia. Det de skriver behöver förstås inte vara sant!

Samhällskunskap och bild

Francesco Vezzoli har skapat en påhittad presidentvalskampanj med kändisar i huvudrollerna. Låt eleverna undersöka hur någon verklig valkampanj har sett ut i vår samtid, och försöka hitta några skäl till att den blev framgångsrik eller misslyckad (Barack Obambas presidentvalskampanj eller någon kampanj i samband med EU-valet i Sverige, till exempel). Låt dem skapa en egen valskampanj i litet format. Eleverna får dra upp några riktlinjer för kampanjen och motivera varför den utformats på det sätt de valt. Om man vill kan man koppla ihop arbetet i samhällskunskap med bildundervisningen och låta eleverna göra ett visuellt program som hör ihop med kampanjen.

GYMNASIET

Diskussionsfrågorna kan användas som underlag för samtal i utställningen eller i klassrummet efter besöket. Dela in eleverna i mindre grupper. Under rubriken Uppgifter hittar du förslag på olika frågeställningar från utställningen som kan bearbetas vidare i några olika skolämnen. Eleverna kan arbeta individuellt eller i grupp.

"Uniformen har avgörande betydelse för att kunna erövra. De tillfällen i mitt liv då jag nedlät mig att bära civila kläder är ytterst få. Jag går alltid klädd i Dalís uniform."

(Salvador Dalí, *Diary of a Genius*, 1964)

→ DISKUSSIONSFRÅGOR

→ 1

För Salvador Dalí var den bild som han förmedlade av sig själv till omvärlden – hans image – väldigt viktig. Diskutera vad image har för betydelse för dig och dina klasskamrater. Vad skulle hända om alla struntade i sin image?

→ 2

Smakfullt eller smaklöst? Många Dalíkännare menar att hans konst blev sämre från och med att han flyttade till USA 1940. Mycket av det han gjorde senare i livet betraktas som kitsch. Vad anser du? Resonera kring begrepp som bra och dålig konst, god och dålig smak, kvalitet och kitsch.

→ 3

Har själva mediet blivit viktigare än budskapet som framförs?

→ 4

Sök upp Caravaggios målning *Narcissus* från c. 1597–99 på nätet och jämför med Dalís målning *Narcissus metamorfos* från 1937. Skillnader och likheter? Vad betyder Narcissism? Har myten om Narcissus någon relevans idag?

→ 5

Francesco Vezzoli har skapat en filmtrailer till en film som inte finns och iscensatt en fiktiv (påhittad)

presidentvalskampanj med kändisar i huvudrollerna. Vad tror du han vill säga med det? Har själva mediet blivit viktigare än budskapet som framförs i dagens samhälle? Vad får det i så fall för konsekvenser i våra liv?

→ FÖRSLAG PÅ UPPGIFTER

Svenska

Salvador Dalí skapade en bild av sig själv som blev näst intill oupplösligt förenad med hans verkliga jag. I hans självbiografi från 1942 är mycket påhittat eller förvrängt för att passa in på den bild han ville förmedla av sig själv.

Läs olika självbiografier, eller kortare utdrag ur dem, och jämför hur personerna beskriver sig själva. Förslag: *Salvador Dalís Salvador Dalís hemliga liv*, Michael Jacksons *Moonwalk*, Lars Noréns *En dramatikers dagbok*, Carina Rydbergs *Den högsta kasten*, Åsa Linderborgs *Mig äger ingen*, Carolina Gynnings *Ego Girl*.

Samhällskunskap

Francesco Vezzoli har skapat en påhittad presidentvalskampanj med kändisar i huvudrollen. Låt eleverna undersöka någon eller några lyckade kampanjer i vår samtid och försöka ta reda på några orsaker till varför de blivit så framgångsrika. Titta exempelvis på Barack Obamas presidentvalskampanj eller hur den italienska premiärministern Silvio Berlusconi arbetar strategiskt med media.

Historia

Uppmana eleverna att skriva en så kallad flogg – en fiktiv blogg – om en historisk person. Låt dem ta reda på så mycket som möjligt om personen ifråga och föreställa sig att de nu för hans eller hennes talan.

Media

Här kan eleverna jämföra hur kändisar respektive "vanligt folk" avbildas i olika media (dagspress, veckopress etc). Du kan också jämföra hur unga framställs jämfört med äldre människor, idrottare jämfört med konstnärer, män jämfört med kvinnor, politiker jämfört med rockartister...

